

چکیده

پژوهش حاضر با پیش بینی اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر اساس کیفیت روابط بین فردی و شبکه های هویتی است. روش پژوهش حاضر، کاربردی، پیمایشی-توصیفی است. پژوهش حاضر بر روی 156 دانشجو از دانشکده روانشناسی رودهن انجام شده است. به جهت جمع آوری داده های مورد نیاز از 3 پرسشنامه (اعتیاد به اینترنت، سبک هویتی و کیفیت روابط بین فردی) که در مجه دارای 65 سوال می باشد، استفاده شده است برای تجزیه و تحلیل داده ها با توجه به ماهیت مقیاس انداز مگیری متغیرها و فرض های تحقیق از روش ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه و نرم افزار SPSS استفاده گردید. نتایج حاصل از می دهد که بین کیفیت رابطه والدین و اعتیاد به شبکه های اجتماعی و سبک های هویت و اعتیاد به شبکه های اجتماعی، ضریب همبستگی مثبت و معنادار و ضریب همبستگی بین کیفیت رابطه با دوستان و اعتیاد به شبکه های اجتماعی منفی و معنادار است.

واژگان کلیدی: اعتیاد به شبکه های اجتماعی، سبک های هویت، کیفیت روابط بین فردی

مقدمه

تکنولوژی های جدید و بزرگراه های اطلاعاتی آن، به ویژه اینترنت منجر به تحول در شدت و میزان ارتباط انسان ها در جهان شده و تحولی کیفی در نحوه ارتباط انسان ها با یکدیگر ایجاد کرده است. در واقع اینترنت را می توان یک پدیده جهان شمول در عصر حاضر دانست که فضایی را برای افراد فراهم می کند که بتوانند تمام اطلاعات و خدمات مورد نیاز خود را هر زمان و هر کجا که بخواهند دریافت کنند. (سیفی، 1393). شبکه های مجازی به عنوان یکی از ابعاد نوپای فن آوری های جدید جهان معاصر، نقش به سزایی در تغییر و تحول زندگی افراد جامعه دارد. بودن در فضای مجازی و شبکه های مجازی به کاربران فرصت های بی شماری می دهد و به هر اندازه که این فرصت ها و خشنودی ها ناشی از استفاده از شبکه های مجازی افزایش یابد، کاربران بیشتر به سمت این پدیده نوین سوق خواهند یافت. شبکه های اجتماعی مجازی، نسل جدیدی از وبسایت های هستند که در آنها کاربران به صورت مجازی دور یکدیگر جمع می شوند و جمعیت آنلاین (برخط) را تشکیل می دهند. امروزه، برخی از شبکه های اجتماعی آنلاین نظیر فیس بوک، 1 واتس آپ، 2 توئیتر، 3 اینستاگرام 4 و ...، صدها میلیون کاربر دارند که از آنها برای ایجاد و حفظ روابط با دیگران استفاده می شود. (ویلسون، 5، 2010). این شبکه های مکان هایی برای تبادل نظر هستند که در آنها افراد عقاید و نظرات خود را با هم به اشتراک می گذارند و به زور کلی مکان هایی در دنیای مجازی هستند که مردم خود را به طور خلاصه معرفی می کنند و امکان برقراری ارتباط بین خود و همفکرانشان را در زمینه های مختلف مورد علاقه فراهم می کنند. سایت های شبکه های اجتماعی که اجتماعات مجازی کاربران اینترنت محسوب می شوند و بخش قابل توجهی از فعالیت های کاربران را در خود جای داده است. میزان استفاده از شبکه های اجتماعی و اینترنت چنان رو به گسترش است که نسل کنونی را نسل اینترنت یا نسل شبکه می نامند. (وودارز، 6، 2011). یکی از متغیرهای مهمی که در اعتیاد به اینترنت نقش دارد کیفیت روابط بین فردی است. روابط بین فردی فرآیندی است که در آن یک فرد اطلاعات و احساسات خود را از طریق پیام های کلامی و غیر کلامی به یک فرد یا افراد دیگر می رساند. این توانایی موجب تقویت رابطه گرم و صمیمی با دیگران، حفظ و ارتقای سلامت روانی، قطع روابط ناسالم، حل مسائل و مشکلات خود با دیگران و رفع تضادها و تعارض ها می شود. همچنین در این گونه روابط نقش گیرنده و فرستنده پیام به طور مداوم جا به جا می شود. روابط میان فردی یک تعامل گزینشی و نظام مند منحصر به فرد و روبه پیشرفت است که موجب خلق معانی مشترک بین آنها می شود (کربلایی و همکاران، 1385). بهره وری از روابط بین فردی با کیفیت بالا نقش به سزایی در پیش بینی اعتیاد به اینترنت افراد بازی می کند.

از دیگر متغیرهای مهم مرتبط با اعتیاد به شبکه های مجازی، سبک های هویتی است. هویت نوجوان، شروع یک فرایند دایمی اصلاح در تعهدات شخصی است. هر زمان که فرد یا شرایط موقعیتی تغییر می کند، احتمال تنظیم مجدد هویت وجود دارد. (پسلدی، 7، 2010). شکل گیری هویت، ترکیبی از مهارت ها، جهان بینی و همانندسازی های دوران کودکی است که به صورت کل و یا بیشتر از کل پیوسته

1 Facebook

2 What's up

3 Twitter

4 Instagram

5 Wilson

Wodarz⁶

7 Yesseldyk

منحصر به فرد در می‌آید؛ برای فرد باعث تداوم گذشته و جهت‌گیری به سوی آینده می‌شود (کراجر⁸، 2000). هویت تحت تأثیر عوامل بین فردی است که شامل ظرفیت‌های ذاتی خود فرد و اکتساب ویژگی‌های شخصیتی است. بنابراین همانقدر که شخص با افرادی که مورد احترام او هستند و به نصیحت‌های آنها گوش می‌دهد، همانندسازی می‌کند و همچنین همانقدر که فرد با عوامل فرهنگی که شامل ارزش‌های اجتماعی گسترده بوده و فرد در زمان رشد در معرض آنها قرار دارد، پیروی می‌کند شکل‌گیری هویت او موفقیت‌آمیز خواهد بود. حل موفقیت‌آمیز هویت نه تنها برای سلامت فرد مهم است بلکه برای روابط او نیز مهم است (شوارتز⁹، 2001). یکی از جنبه‌های مهمی که از فناوری‌های اطلاعاتی ارتباطی جامعه تأثیر می‌پذیرد، هویت است. هویت به عنوان یکی از منابع شناخت، از مسایل مهم جوامع بشری است. بدون تردید می‌توان گفت که هویت از نیازهای روانی انسان و پیش نیاز هرگونه زندگی جمعی است (قاسمی و قادری، 1388). اگرچه حساسیت بین فردی در زمینه تعاملات اجتماعی توصیف شده است، این اصطلاح می‌تواند در زمینه درک و آمادگی برای ابتلا به اعتیاد مورد توجه قرار بگیرد. پژوهش در زمینه حساسیت بین فردی هم در زمینه بالینی و هم در شرایط غیربالینی انجام شده است. مطالعات در شرایط بالینی در سطوح بالای حساسیت بین فردی متمرکز شده است و بعضی از پژوهشگران این مفهوم را گسترش داده‌اند تا شامل حساسیت به طرد نیز باشد. به همین دلیل اهمیت حساسیت بین فردی در ایجاد اضطراب و افسردگی و اعتیاد را مطرح کرده‌اند (هارب¹⁰، هیمبرگ¹¹، فرسکو¹²، شررو¹³، لیوینز¹⁴، 2002). حساسیت بین فردی به عنوان حساسیت عمومی نسبت به بازخورد اجتماعی، نگرانی افزایش یافته در ارتباط با دیگران، ترس از بی‌کفایتی شخصی و مورد انتقاد قرار گرفتن و سوءتعبیر مکرر رفتار بین فردی دیگران توصیف شده است (بایس¹⁵ و همکاران، 1993).

بر اساس مدل سندرم اعتیاد¹⁶، این ادعا مطرح است که افراد معتاد به شبکه‌های اجتماعی، علایم مشابه با افراد معتاد را تجربه می‌کنند. لذا اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در چارچوب کلی‌تر اعتیادهای اینترنتی قرار می‌گیرد. (کاس¹⁷ و گریفیتس¹⁸، 2011). معیارهای اعتیاد به شبکه‌های مجازی شامل تحمل، گوشه‌گیری، فرار از واقعیت، استفاده زیاد، فقدان کنترل، دوره‌های بهبود و به خطر افتادن فعالیت‌های سرگرمی، شغلی و اجتماعی است که باید حداقل سه مورد از این معیارها طی دوازده ماه برآورده شود. (گریفیتس، 2012). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که چهارده درصد از کاربران اینترنت جزو کاربران آسیب‌پذیر اینترنت هستند که دچار علایم رفتار وسواسی، حالت روان‌پریشی، افسردگی و ... آنها می‌گردد (لی و لی¹⁹، 2010). پژوهش‌های بالینی متغیرهای گوناگونی را به عنوان پیش‌بینی‌کننده به اعتیاد شناسایی کرده‌اند که به چهار دسته تقسیم می‌شوند: 1. محیط فرهنگی - اجتماعی 2. عوامل بین شخصی 3. عوامل روانی - رفتاری 4. عوامل زیستی - ژنتیکی (نیوکامپ²⁰ و ریچاردسون²¹، 2000). بالادهی و تقی‌پور جوان (1396) در پژوهش خود با عنوان «رابطه بین اعتیاد به اینترنت، رشد اجتماعی و رفتارهای بهداشتی دانش‌آموزان دوره متوسط تهران» به نتیجه رسیدند که اعتیاد به اینترنت در نوجوانان باعث جلوگیری از رشد اجتماعی و کیفیت روابط اجتماعی‌شان می‌شود. همچنین استفاده افراطی از اینترنت می‌تواند با کاهش تحرک و تأثیر بسزایی بر رفتارهای بهداشتی داشته باشد. طیوری و همکاران (1393) در پژوهشی بر روی 400 دانش‌آموز متوسطه شهر بیرجند به بررسی شیوع اعتیاد به اینترنت و ارتباط آن با اضطراب و استرس و افسردگی پرداختند. یافته‌های آنها از نظر شیوع اعتیاد به اینترنت 73.8 درصد دانش‌آموزان کاربر عادی 20.5 درصد اعتیاد خفیف و 7.5 درصد اعتیاد شدید به اینترنت داشتند. همچنین یافته‌ها نشان داد که میانگین نمره اضطراب، استرس و افسردگی در دانش‌آموزان معتاد به اینترنت، به طور معناداری از کاربران عادی بیشتر بوده است. نتایج پژوهش اخوان ملایری و همکاران (1393) و آذری و امیدوار (1391) نشان داد که عضویت و مشارکت در شبکه‌های اجتماعی مجازی سبب افزایش سرمایه اجتماعی در بزرگسالان می‌گردد از آنجایی که برقراری روابط اجتماعی نیز یکی از آیم‌های سرمایه اجتماعی است، بنابراین می‌توان گفت که نتایج این پژوهش‌ها حاکی از آن است که عضویت و مشارکت در شبکه‌های اجتماعی مجازی سبب گسترده شدن روابط بین آنها می‌گردد اما نوجوانان به خاطر اقتضای سنی‌شان و استفاده نادرست از فضای مجازی بیشتر از اجتماع دور می‌گردند و سعی می‌کنند تا خلاشان را با برقراری ارتباط با دیگران از طریق فضای مجازی پر کنند. تحقیقات رفعت جاه و شکوری (1387)، مهدی‌زاده و عنبرین (1388) و احمدپور و قادرزاده (1389)،

⁸ Kroger

⁹ Schwartz

¹⁰ Harb

¹¹ Heimberg

¹² Fresco

¹³ Schnrier

¹⁴ Liebowitz

¹⁵ Boyce

¹⁶ Addiction Syndrome Model

¹⁷ Kuss

¹⁸ Griffiths

¹⁹ Lee & Lee

²⁰ Newcomp

²¹ Richardeston

حاکی از آن است که شبکه‌های اجتماعی عاملی تأثیرگذار بر هویت اجتماعی جوانان است. لوییس (2008) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که بین هیجان‌خواهی و اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری وجود دارد. و این افراد در زمان‌هایی از اینترنت برای تفریح و سرگرمی، رفع خستگی و رسیدن به شور و هیجان استفاده می‌کنند. نتایج پژوهش رایان و ژنوس (2011) نشان داد که کاربران فیس‌بوک بیشتر برون‌گرا هستند، اما احساس تنهایی خانوادگی بیشتری دارند. همچنین افرادی که از فیس‌بوک استفاده نمی‌کنند به احتمال بیشتری باوجدان و کم‌رو و به لحاظ اجتماعی تنها هستند. لنهاارت و مادن (2007)، در پژوهشی درباره علل گرایش کاربران به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایالات آمریکا دریافتند که 91 درصد کاربران از این سایت‌ها برای حفظ روابط با دوستان خود استفاده می‌کنند. کنان و باراک (2006)، به این نتیجه رسیدند در شبکه‌های مجازی فضایی را برای تعامل فراهم می‌آورد که در آن نیازی به به مهارت‌های اجتماعی لازم برای تعاملات بین فردی وجود ندارد. 82 درصد به دنبال حفظ روابط با کسانی که با آنها رفت و آمد می‌کنند و 72 درصد برای ایجاد پیگیری و طرح‌های اجتماعی از این سایت‌ها بهره می‌گیرند.

با توجه به تحقیقات به عمل آمده در گذشته می‌توان نتیجه گرفت که بررسی کیفیت روابط بین فردی و سبک‌های هویتی افراد نقش بسزایی در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت دارد.

پژوهش حاضر به بررسی پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر اساس سبک هویتی و کیفیت روابط بین فردی پرداخته است. در این پژوهش از 3 پرسشنامه اعتیاد به اینترنت، سبک هویت و کیفیت روابط بین فردی استفاده شده است.

فرضیه‌های پژوهش

بر اساس روابط بین فردی، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی قابل پیش‌بینی است.

بر اساس سبک‌های هویتی، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی قابل پیش‌بینی است.

مبانی نظری پژوهش

اصطلاح اعتیاد اینترنتی را گلدبرگ²² ابداع نمود. اما این یانگ²³ بود که مطالعات گسترده‌ای را در این حوزه آغاز کرد. (قاسمزاده، 1386). اعتیاد به اینترنت به سرعت به موضوعی بحث‌برانگیز در میان روان‌شناسان علمی و بالینی تبدیل شد. برخی از پژوهشگران بالینی اعتقاد داشتند که تنها موادی مثل الکل یا موادمخدر در بدن انسان را می‌توان اعتیادآور شناخت؛ در حالی که برخی دیگر از روان‌شناسان دریافتند که اینترنت هم می‌تواند رفتار اعتیادآور مشابه پدید آورد. برای مثال قماربازی بیمارگونه، بازی‌های ویدیویی، پرخوری، تماشای بی‌اندازه تلویزیون، بیش‌فعالی جنسی و ورزش کردن افراطی نیز اعتیادهایی هستند که در مورد آنها مواد روان‌گردان نقش‌ی ندارند. (یانگ، 2004). به دلیل اختلاف نظرهای گوناگونی که در مورد اعتیاد اینترنتی وجود داشته است، پژوهشگران مختلف به یک تعریف جامع برای این مفهوم نرسیده‌اند. یکی از دلایل عدم توافق بر سر یک تعریف جامع، در ماهیت رفتارهای وابسته به اینترنت نهفته است (ویدیانتو و گریفیتز، 2006). به اعتقاد یانگ، سه جنبه از اینترنت، آن را به صورت یک عامل بالقوه برای اعتیاد در می‌آورد:

- ناشناس بودن²⁴
- راحتی²⁵
- گریز²⁶

شبکه‌های اجتماعی مجازی، زنجیره‌ای از ارتباطات و گره‌های²⁷ شبکه‌ای اجتماعی با حضور غیرفیزیکی افراد در یک محل مجازی است. در شبکه‌های اجتماعی مجازی²⁸ ارتباط افراد و سازمان‌ها یا گروه‌ها رودررو و بدون واسطه نیست بلکه ابزاری به نام اینترنت بستگی دارد. از این رو وقتی صحبت از شبکه‌های اجتماعی در اینترنت می‌شود. در واقع در حال صحبت از نوع مجازی و غیرقابل لمس شبکه‌ای از ارتباطات انسانی²⁹ هستیم (سامانه پشتیبانی آنلاین، 1395). شبکه‌های اجتماعی مجازی، نسل جدیدی از وب سایت‌های اینترنتی هستند. در این وب سایت‌ها، کاربران اینترنتی حول محور مشترکی به صوت مجازی دور یکدیگر جمع می‌شوند و جماعت‌های آنلاین را تشکیل می‌دهند (مولایی، 1394).

²² Goldberg

²³ Young

²⁴ Anonymity

²⁵ Convenience

²⁶ Escape

²⁷ Social Network Nodes

²⁸ Social Media

²⁹ Human Relations

وایتل جامعه‌شناس معروف کانادایی تعریف سه جزئی از شبکه‌های اجتماعی ارائه می‌کند:

1. فضای روانی، خیالی که در آن افکار مجذوب توهمی رویاگونه می‌شوند.

2. دنیای مفهومی تعاملات شبکه‌ای شده بین افراد و آفریده‌های معنویشان و هر چیز همراه با چنین شبکه‌ها و تعاملاتی.

3. حالتی از اندیشه که توسط افراد مرتبط با هم، و به وسیله‌های بازنمایی‌های دیجیتال زبان و تجربه حسی به اشتراک گذاشته می‌شود. افرادی که از نظر مکان و زمان از یکدیگر جدا هستند ولی از طریق شبکه‌هایی از ابزار فیزیکی به یکدیگر متصل هستند. به طور کلی این فضا حاصل ارتباطات و تعاملات بین افراد در فضایی است که از مکانیت و جسمیت مکان سنتی برخوردار نیست و جنس آن کدهای اطلاعاتی است (وایتل، 1997 نقل از دوران، 1382). علل اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در مورد علل اعتیاد افراد به شبکه‌های اجتماعی نظرات گوناگونی وجود دارد که از آن جمله می‌توان به چند نمونه از آنها اشاره نمود:

کسب هویت دلخواه³⁰

افراد در قالب شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند هویتی کاملاً دلخواه داشته باشند و بر پایه همان هویت خود را ساخته و البته بعضاً دروغین، ارتباط مجازی خود را با دیگران گسترش دهند. جنبه‌های مختلف این هویت کاملاً در اختیار فرد است و بدون نگرانی از واقعیت‌ها و ارزیابی دیگران، فرد می‌تواند هر چه را که می‌خواهد، در این هویت منعکس کند (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

احساس کنترل³¹ و تأثیرگذاری³²

شبکه‌های اجتماعی مجازی، با قابلیت‌هایی که در اختیار فرد قرار می‌دهد مانند ایجاد محیط شخصی، انتخاب دوستان، آزادی در بیان نظرات و مخالفت با نظرات دیگران، آزادی در تفریحات مختلف و ... حسی از کنترل شخصی و اراده فردی را به کاربر خود منتقل می‌کند. این آزادی عمل و حس کنترل یکی از اصلی‌ترین دلایل گرایش افراد به خصوص جوانان به شبکه‌های اجتماعی است.

نوجوانی³³ و هیجان‌خواهی

شبکه‌های اجتماعی مجازی پدیده‌ای جدید و نوظهور هستند که قابلیت‌های مکرر و بعضاً پرهیجان را به کاربران خود می‌دهد. مانند آشنایی با برنامه‌های جدید، طرح موضوعات شگفت‌انگیز و پرتحرک، خلق صحنه‌های اعجاب‌آور، ارائه اطلاعات جدید و ... در نتیجه افرادی که از هیجان‌خواهی بالایی برخوردارند، برای ارضای این نیاز خود بیشتر به سمت شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌روند (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

میل به محبوبیت³⁴ و خودشیفتگی³⁵

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی مجازی بهشت افرادی است که دچار اختلال شخصیت خودشیفتگی هستند یا حداقل میل زیاد به محبوبیت دارند؛ زیرا آنها می‌توانند بدون داشتن روابط دوستانه واقعی، تعداد زیادی رابطه موهوم و تخیلی برای خود دست و پا بکنند؛ بنابراین شبکه‌های اجتماعی مجازی توهم محبوبیت را صرفاً بر اساس کمیت تعداد دوستان برای فرد به وجود می‌آورند (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

میل به فرار از محرک‌های تنش‌آور³⁶

برخی از کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی برای رهایی از تنش روزمره و ایجاد فراغت، به سمت این فضا می‌روند. شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز می‌توانند اوقات خوشی را برای آنان فراهم کنند تا فرد بتواند ضمن برخورداری از این قابلیت، نگرانی‌ها و تنش‌های خود را با دوستان مطرح کنند و در نهایت به گونه‌ای توسط آنان حمایت اجتماعی دریافت کنند (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

حفظ ارتباط با دیگران در عین تنهایی

³⁰ Own Identity

³¹ A Sense of Control

³² Effectiveness

³³ Innovativeness

³⁴ The Desire For Popularity

³⁵ Narcissism

³⁶ Stress-Inducing Stimuli

برخی افراد به دلیل ویژگی‌های شخصیتی و تغییرات سبک زندگی³⁷، ترجیح می‌دهند در عین تنهایی و داشتن زندگی خصوصی، با جهان پیرامون خود ارتباطات گسترده‌ای نیز برقرار کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند فیس‌بوک، توئیتر، گوگل پلاس و ... بهترین حالت ممکن این نیاز را برآورده می‌کنند. (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

باورهای غیرمنطقی³⁸ و غیرسازشی³⁹

باورها و افکار غیرمنطقی و نادرست می‌تواند زمینه استفاده مفرط از شبکه‌های اجتماعی مجازی را ایجاد کند مانند این باورها: «فقط در شبکه‌های اجتماعی برای خود کسی است و در آنجا قابل احترام است»؛ «هیچ کس در بیرون از این شبکه‌های اجتماعی مجازی از من خوشش نمی‌آید»، «شبکه‌های اجتماعی مجازی تنها جایی است که واقعاً می‌توان مردم را شناخت»؛ «هر کسی به نوعی عضو این شبکه‌ها هست» و ... (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

ارضای نیازهای روانی⁴⁰

در نظریه جان سولر (2001) افراد از آن رو شیفته یک شی یا فرد یا فعالیتی خاص می‌شوند که نیازی را در آنها ارضا می‌کند. طبق این نظریه می‌توان بیان داشت که افراد با گرایش به شبکه اجتماعی مجازی، توانایی بالقوه ذهنی خود را ابراز می‌کنند، یا ابعاد مختلف شخصیت خود که پیش از این پنهان بود، آشنا می‌شوند، عقاید و نیازهای هنری خود را بیان می‌کنند، به اطلاعات موردنیاز خود دسترسی پیدا می‌کنند و ... از سویی شبکه‌های اجتماعی محملی برای گریز از واقعیت وسیله‌ای برای ارضای نیازهای روانی است (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

اضطراب اجتماعی⁴¹

در بسیاری از تحقیقات روان‌شناسی بر ارتباط بین اضطراب اجتماعی، هراس اجتماعی⁴² و کمروبی⁴³ با گرایش استفاده از اینترنت رابطه مثبت یافته‌اند. در واقع مطالعات حاکی از آن است که افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی در هنگام ارتباط آنلاین احساس راحتی و خودافشایی بیشتری می‌کنند. این افراد تعامل آنلاین را برای حفظ گمنامی و دوری از شرکت در تعاملاتی که ترس از ارزیابی دیگران به وسیله مشاهده وجود دارد، راحت‌تر یافته‌اند (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

اجداد حس پیشرفت و غرور

حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی و کار با اینترنت، هر روز تجربه جدیدی را در اختیار کاربران قرار می‌دهد. این فضا به فرد امکان پیشرفت و دریافت پاداش‌های بی‌شماری را می‌دهد، مانند یادگیری ساختن یک پست الکترونیکی⁴⁴، ساختن یک وبلاگ⁴⁵، امکان تولید در این فضا، رفتن به صفحات دیگر کاربران، آشنایی با اصطلاحات این محیط مجازی و ... این موارد در درجه اول احساس فعال بودن در درجه دوم حس غرور و عزت نفس می‌دهد. در ادامه فرد به مرور احساس می‌کند، بودن در این فضا به او قدرت می‌دهد، بعد از مدتی نیز فرد در نزد خود برای حفظ این منزلت و غرور، بیشتر به این فضا قدم می‌گذارد (سیف‌اللهی و مرادی، 1395).

ورود اینترنت به حریم خانواده سبب تغییر نظام ارزشی در خانواده‌ها شده است. یکی از دلایل اصلی بروز مشکلات خانوادگی و اصولاً نارضایتی از زندگی مشترک، فضای مجازی است که تحت تأثیر تولیدات رسانه‌ای به وجود آمده است. در این خصوص باید خاطر نشان ساخت با وجود اینکه، ارتباط بین فردی جز بزرگترین پیشرفت‌های بشر به حساب می‌آید، اما بیشتر انسان‌ها، قادر به برقراری یک ارتباط خوب و مؤثر نیستند و اغلب مردم، ارتباط رویارویی را کار دشواری می‌دانند. (بولتون، بی‌تا؛ ترجمه سهرابی و حیات روشن، 1388)؛ زیرا که ارتباط مؤثر موجب فاصله بین فردی عمیقی می‌گردد که هم اکنون در همه جنبه‌های زندگی اعم از شغلی، خانوادگی، تحصیلی، اجتماعی و همه بخش‌های جامعه تجربه می‌شود. ارتباط ضعیف از جمله منابع عمده‌ای است که بین افراد تعارض و تضاد ایجاد می‌کند و به نظر می‌رسد ریشه بسیاری از مشکلات و ناسازگاری‌هاست (تایلر⁴⁶ و لستر⁴⁷، 2009). شبکه‌های اجتماعی مجازی به منزله بسترهای جدیدی روابط میان - فردی، تأثیراتی قابل توجه بر زندگی خانوادگی، روابط میان افراد خانواده و به‌ویژه روابط میان زوجین گذاشته و این روابط را دستخوش تحولات و تغییرات ژرف کرده‌اند، تا به‌ویژه روابط

³⁷ Life style

³⁸ Irrational beliefs

³⁹ Non-compromise

⁴⁰ Satisfy Psychological Needs

⁴¹ Social Anxiety

⁴² Social Phobia

⁴³ Timidity

⁴⁴ Email

⁴⁵ Blog

⁴⁶ Taylor

⁴⁷ Lester

میان زوجین گذاشته و این روابط را دستخوش تحولات و تغییرات ژرف کرده‌اند، تا جایی که بخش جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره و زوجین تلقی می‌شوند. (رضاپور، رویا و غلامحسین انتصار فومنی، ۱۳۹۵). یکی از جنبه‌های مهمی که از فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی جامعه اطلاعاتی تأثیر می‌پذیرد، هویت است. به همین دلیل است که ظهور جامعه اطلاعاتی و اثرات آن بسیار مورد توجه جامعه‌شناسان و سایر صاحب‌نظران قرار گرفته است (مرادی، 1392). روابط بین فردی فرآیندی است که در آن یک فرد اطلاعات و احساسات خود را از طریق پیام‌های کلامی و غیر کلامی به یک فرد یا افراد دیگر می‌رساند. این توانایی موجب تقویت رابطه گرم و صمیمی با دیگران، حفظ و ارتقای سلامت روانی، قطع روابط ناسالم، حل مسائل و مشکلات خود با دیگران و رفع تضادهای و تعارض‌ها می‌شود. همچنین در این گونه روابط نقش‌گیرنده و فرستنده پیام به طور مداوم جابه‌جا می‌شود. روابط میان فردی یک تعامل گزینشی و نظام‌مند منحصربه‌فرد و رو به پیشرفت است که موجب خلق معانی مشترک بیت آنها می‌شود (کربلایی و همکاران، 1385). از نظر روان‌شناسان مثبت‌نگر، روابط بین فردی مثبت‌ترین عامل ایجادکننده کیفیت زندگی بالا است. به نظر می‌رسد رابطه بین فردی عامل لازم شادکامی انسان محسوب شده و اگر چه جهت تداوم بخشیدن به رضایت‌مندی عمیق و پایدار به تنهایی نمی‌تواند کافی باشد. از جهتی روابط مناسب مستلزم تجربه هیجان‌هایی است که مشابه با هیجان‌های فرد دیگر باشد این تجربه، توانایی ارزیابی مستقیم رفتار دیگران را فراهم می‌آورد (بشارت و همکاران، 1390).

جنکینز (1391) هویت را این‌گونه تعریف می‌کند: «هویت ریشه در زبان لاتین و دو معنای اصلی دارد. اولین معنای آن مفهوم تشابه مطلق را بیان می‌دارد؛ این با آن مشابه است. معنای دوم آن تمایز است که با مرور زمان سازگاری و تداوم را فرض می‌گیرد. به این ترتیب، به مفهوم شباهت از دو زاویه مختلف راه می‌یابد. مفهوم هویت، هم‌زمان میان افراد یا اشیاء دو نسبت محتمل برقرار می‌سازد؛ شباهت و تفاوت هویت داشتن یعنی یگانه بودن، ولی از دو جنبه متفاوت: همانند دیگران بودن در طبقه خود و همانند خود بودن در گذر زمان. از نظر بایندر، بحران هویت بر مبنای ذهنی، ولی نه همواره احساسی به عضویت در یک جامعه سیاسی اشاره دارد. ابتدایی‌ترین عوامل بحران‌ساز هویتی از تنش بین مفاهیم فرهنگی و روان‌شناختی، هویت شخصی، گروهی، تعریف سیاسی جامعه، ایستارها و ارزش‌های حاکم و تناقض‌های حاکم و تناقض‌های پیش آمده از هویت ذهنی و سایر هویت‌ها ناشی می‌شود. نکته حائز اهمیت، پیچیدگی این بحران در دوره صنعتی است. این دوران با خصوصیات خاص خود که ناشی از فرآیندهای ارتباطی نوین است، نوع جدیدی از بحران هویت را پیش روی جوامع قرار داده است. بحران هویت وقتی رخ می‌دهد که یک جامعه دریابد که آنچه تاکنون به طور در بست و بی‌چون و چرا به عنوان تعاریف فیزیکی و روان‌شناسانه «خودجمعی» اش پذیرفته است، تحت شرایط تاریخی جدید، دیگر قابل پذیرش نیست. از طرف دیگر، نیروهای تدریجی و غیرمهیجی، مانند گسترش ارتباطات جهانی، می‌تواند بنیان هویت یک جامعه سابقه منزوی را از طریق آگاه‌سازی مردم آن جامعه از یک دنیای کاملاً نوین از لحاظ کنش سیاسی، متزلزل سازند. امروزه، در عرصه جامعه‌شناسی بحران هویت مسئله‌ای اجتماعی تلقی می‌شود. جامعه‌شناسانی، مثل کاستلز این پدیده را در پرتو جهانی شدن که نتیجه توسعه ارتباطات انسانی است بررسی کرده‌اند. با وجود اینکه بسیاری از جامعه‌شناسان این پدیده را جهانی می‌نامند، واضح است که آثار و تبعات این پدیده در کشورهای مختلف، متفاوت است. (پای و دیگران، 1380). سبک‌های هویت بر اساس میزان تعهد و کاوشگری افراد قابل تمایز هستند. تعهد یک چارچوب ارجاعی از ارزش‌ها و باورهاست که ممکن است خودساخته یا تجویز شده از جانب دیگران باشد (برزونسکی، 2003). برزونسکی (1989) سه سبک پردازش هویت را مطرح کرد: سبک هویت اطلاعاتی⁴⁸: تمایل به بررسی و راه حل‌های چندگانه برای مسأله به منظور جست‌وجوی چندین جایگزین، قبل از متعهد شدن به یکی از آنهاست (برزونسکی، 1993).

سبک هویت هنجاری⁴⁹: تمایل به هم‌نوا شدن با انتظارات خانواده و اجتماع و درجه بالایی از تعهد به افراد مهم و استفاده از نظر آنهاست (برزونسکی، 1992).

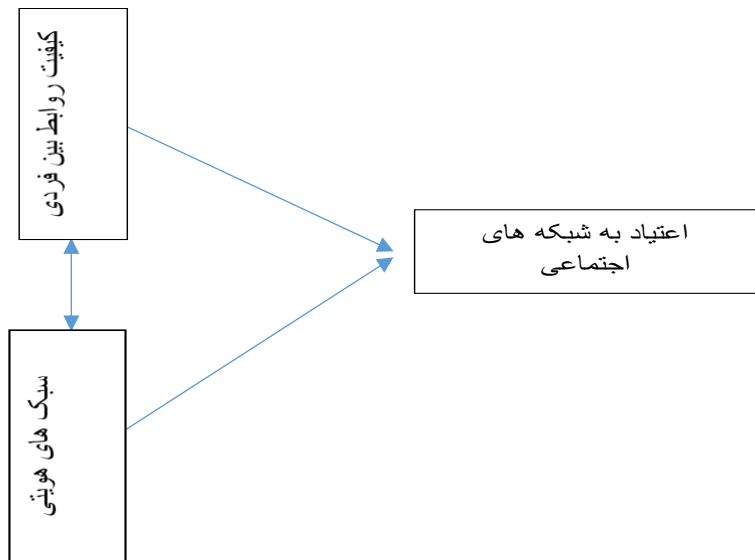
سبک هویت مغشوش/ اجتنابی⁵⁰: تمایل به تعلل و به تأخیر انداختن تصمیم‌گیری‌های شخصی و اجتناب از پرداختن به موضوعات هویت است (برزونسکی، 1989 و 1990).

مدل مفهومی پژوهش

⁴⁸ Informational Style

⁴⁹ Normative Style

⁵⁰ Diffuse/Avoidant Style

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر، کاربردی، پیمایشی-توصیفی است. جامعه آماری شامل دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن در سال 1398-1399 است. براساس روش نمونه گیری چندمرحله ای یک دانشکده و بعد 7 کلاس دوره کارشناسی انتخاب خواهد شد. در نهایت تمامی دانشجویان کلاسهای منتخب به پرسشنامه ها به طور همزمان پاسخ خواهند داد. روش نمونه گیری، نمونه گیری در دسترس میباشد که از این میان کلیه دانشجویان 156 نفر به پرسشنامه ها پاسخ دادند. ابزارهای مورد نیاز برای انجام این پژوهش 3 پرسشنامه میباشد که در ادامه به تفصیل در مورد آنها بحث شده است.

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت Young: این پرسشنامه شامل 20 سؤال با مقیاس پنج درجه ای لیکرت و دامنه نمرات صفر تا 100 میباشد. نمره صفر تا 29 نشان دهنده کاربر معمولی، نمره 40 تا 69 نشان دهنده کاربر در معرض خطر و نمره 70 تا 100 بیانگر کاربر معتاد به اینترنت است. Kim و همکاران در چین، اعتبار این ابزار را با روش Cronbach's alpha بیشتر از 90% گزارش کرده اند.

پرسشنامه سبک های هویت Berzonsky: این پرسشنامه دارای 40 سؤال است و سبک هویت فردی میزان تعهد فرد را در هنگام اجرای پرسشنامه مورد سنجش قرار میدهد. در مطالعه ای ضریب همبستگی Croonbach's alpha سبک اطلاعاتی 0/71، سبک هنجاری 0/65، سبک سردرگم-اجتنابی 0/75 و سبک تعهد 0/78 گزارش شده است.

پرسشنامه کیفیت روابط بین فردی Pierce: یکی از بهترین ابزارهایی که برای سنجش کیفیت روابط ساخته شده است پرسشنامه کیفیت روابط (QRI) است. پرسشنامه کیفیت روابط (QRI) که معادل انگلیسی آن Quality of relationship inventory است در سال 1991 توسط پیرس و همکاران ساخته شد. این پرسشنامه دارای 29 ماده بود اما در ویرایش بعدی آن 4 ماده حذف شد و در نهایت 25 ماده باقی ماند. شیوه نمره گذاری آن در طیف لیکرت 4 درجه ای به صورت هیچ، کم، متوسط و زیاد است. پرسشنامه کیفیت روابط (QRI) دارای سه زیر مقیاس است: حمایت اجتماعی ادراک شده (7 آیتم)، تعارض های بین فردی (12 آیتم) و عمق روابط (6 آیتم). همچنین در هر یک از 25 آیتم، فرد باید کیفیت روابط خود را با والدین، دوستان و همسر ارزیابی کند. اعتبار محتوا توسط چند متخصص روان شناس تایید شده (هوشمند لایقی، 1376). پایایی به روش بازآزمایی 0.831 برای کل پرسشنامه و برای خرده مقیاس بالای 0.7 حاصل شد (حسینی قدمگاهی، 1376).

یافته ها:

در این تحقیق، متناسب با متغیرهای مورد مطالعه و نوع داده های جمع آوری شده، به منظور توصیف آنان از شاخص های گرایش مرکزی، پراکنندگی و توزیع نمره ها استفاده شد.

جدول 1: خلاصه شاخص های آماری مربوط به نمره های کل شرکت کنندگان در متغیرهای روابط بین فردی (2 مولفه رابطه با والدین و رابطه با دوستان)، سبکهای هویتی (اطلاعاتی، هنجاری، اجتنابی) و وابستگی به شبکه های اجتماعی (N=144)

متغیرها	مولفه ها	میانگین	میانه	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
---------	----------	---------	-------	--------------	-----	--------

0/386	0/28	7/74	64	64/36	رابطه با والدین	روابط بین فردی
0/005	0/009	7/23	55	56/14	رابطه با دوستان	
-0/358	-0/347	4/15	41	40/77	اطلاعاتی	سبک های هویت
0/092	-0/016	4/69	31	31/31	هنجاری	
-0/150	0/258	5/46	27	27/56	اجتنابی	
-0/632	-0/367	14/69	95	90/78	وابستگی شبکه اجتماعی	وابستگی شبکه اجتماعی

در مرحله تحلیل آماری، با توجه به ماهیت مقیاس اندازه‌گیری که از نوع فاصله‌ای است و فرضیه‌های تحقیق برای تحلیل داده‌ها حسب مورد از روش ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج تفصیلی این محاسبه‌ها در این فصل در دو قسمت توصیف و تحلیل داده‌ها ارائه شده است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، با توجه به تعداد و نوع متغیرهای پیش بین یعنی، روابط بین فردی (2 مولفه رابطه با والدین و رابطه با دوستان)، سبک‌های هویتی (3 سبک اطلاعاتی، هنجاری و اجتنابی) (کمی) و متغیر ملاک یعنی، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی (کمی) از روش تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. بر اساس مدل رگرسیون، به منظور شناسایی و تعیین سهم هر کدام از متغیرهای پیش بین (مستقل) در پیش بینی متغیر ملاک (وابسته)، همراه با کنترل سهم سایر متغیرها، ترکیب خطی متغیرهای پیش بین برای پیش بینی متغیر وابسته به کار می‌رود. شرح تفصیلی محاسبات آماری در زیر ارائه شده است.

جدول 2: خلاصه نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرها (N = 144)

متغیرها	وابستگی به شبکه‌های اجتماعی
	r
رابطه با والدین	-0/138
رابطه با دوستان	-0/389**
اطلاعاتی	0/055
هنجاری	0/038
اجتنابی	-0/090

**معنادار در سطح 0/01

با توجه به ضرایب به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که تنها متغیر رابطه با دوستان با متغیر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی همبستگی منفی و معنادار دارند ($p < 0/01$).

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد استقلال خطاها یعنی تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون از یکدیگر است. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین و آتسون استفاده می‌شود. با توجه به آماره دوربین و آتسون در ستون آخر جدول بالا که برابر 1/863 است و در فاصله مجاز 1/5 تا 2/5 قرار دارد، فرض عدم همبستگی بین خطاها رد نمی‌شود، یعنی خطاها دارای همبستگی نیستند و می‌توان از رگرسیون استفاده کرد. همخطی بین متغیرهای مستقل وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابعی خطی از سایر متغیرهای مستقل است. نتایج آزمون همخطی در ستون‌های هفتم و هشتم جدول بالا در قالب دو شاخص تولرانس و عامل تورم تولرانس (VIF) درج شده است. تولرانس، درصد واریانس در یک پیشگو است که نمی‌توان با پیشگوهای دیگر آن را توضیح داد. وقتی تولرانس به صفر نزدیک می‌شود، همخطی چندگانه بزرگی وجود دارد و خطای استاندارد ضرایب رگرسیون بزرگ خواهد شد. مقادیر تولرانس در ستون مربوط در جدول بالا نشان می‌دهد هیچ یک از تولرانس‌ها نزدیک به صفر نیستند و در نتیجه مشکلی در تحلیل رگرسیون ایجاد نمی‌گردد. عامل تورم تولرانس نیز معکوس تولرانس بوده و هر چقدر افزایش یابد (بزرگتر از 2) باعث می‌شود ضرایب رگرسیون افزایش یافته و رگرسیون برای پیش بینی نامناسب می‌سازد. مقادیر مربوط به عامل تورم تولرانس واریانس نشان می‌دهد که هیچ کدام از شاخص‌ها بسیار بزرگتر از 2 نیستند و نزدیک به آن می‌باشند در نتیجه مشکلی در استفاده از رگرسیون خطی وجود ندارد.

جدول 3: خلاصه ضرایب رگرسیون

پیش بینی کننده ها	B	β	t	تولرانس	VIF	دوربین-واتسون
عدد ثابت	132/553	-	7/523**			1/863
رابطه با والدین	-0/178	-0/094	1/203	0/979	1/021	
رابطه با دوستان	-0/796	-0/392	-4/956**	0/953	1/049	
اطلاعاتی	0/414	0/117	1/472	0/944	1/059	
هنجاری	0/083	0/027	0/318	0/854	1/171	
اجتنابی	-0/186	-0/069	-0/836	0/874	1/145	

$R=0/423$ ؛ $R^2=0/179$ ؛ $R^2=0/149$ ؛ $F=6/010$ **

**معنادار در سطح 0/01

همان طور که در جدول بالا مشاهده می شود، مقدار به دست آمده (0/179) بدین معنی است که 17/9 درصد از واریانس متغیر وابستگی به شبکه های اجتماعی توسط 5 متغیر رابطه با والدین و رابطه با دوستان 3 سبک اطلاعاتی، هنجاری و اجتنابی (کمی) و متغیر ملاک یعنی، وابستگی به شبکه های اجتماعی تبیین می شود. به عبارت دیگر، 17/9 درصد از پراکندگی مشاهده شده در متغیر وابستگی به شبکه های اجتماعی توسط این متغیرها توجیه می شود. مقدار R مشاهده شده (0/423) نیز نشان دهنده آن است که مدل رگرسیون خطی حاضر می تواند برای پیش بینی استفاده شود. علاوه بر این، نسبت F محاسبه شده (6/010) در سطح اطمینان حداقل 99 درصد معنادار است. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مورد مطالعه و متغیر اعتیاد به شبکه های اجتماعی همبستگی معنادار وجود دارد. در نتیجه، شواهد برای پذیرش فرضیه تحقیق کافی است. با مراجعه به آماره t و سطوح معناداری می توان قضاوت کرد که تنها متغیر کیفیت رابطه با دوستان با وابستگی به شبکه های اجتماعی همبستگی معنادار دارد. علامت ضرایب بتای به دست آمده نشان داد که متغیر کیفیت رابطه با دوستان با وابستگی به شبکه های اجتماعی همبستگی منفی و معنادار دارد. به عبارت دیگر، با کاهش نمره در متغیر کیفیت رابطه با دوستان، وابستگی به شبکه های اجتماعی افزایش می یابد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس سبک هویتی و کیفیت روابط بین فردی پرداخته است. شبکه های اجتماعی مجازی، زنجیره ای از ارتباطات و گره های 51 شبکه های اجتماعی با حضور غیر فیزیکی افراد در یک محل مجازی است. در شبکه های اجتماعی مجازی 52 ارتباط افراد و سازمان ها یا گروه ها رودرو و بدون واسطه نیست بلکه ابزاری به نام اینترنت بستگی دارد. از این رو وقتی صحبت از شبکه های اجتماعی در اینترنت می شود. در واقع در حال صحبت از نوع مجازی و غیر قابل لمس شبکه های از ارتباطات انسانی 53 هستیم (سامانه پشتیبانی آنلاین، 1395). شبکه های اجتماعی مجازی، نسل جدیدی از وب سایت های اینترنتی هستند. در این وب سایت ها، کاربران اینترنتی حول محور مشترکی به صوت مجازی دور یکدیگر جمع می شوند و جماعت های آنلاین را تشکیل می دهند (مولایی، 1394). با وجود تمام ویژگیهای برتری که اینترنت به همراه دارد، نگرانی های جدیدی در خصوص استفاده و تأثیراتی که این تکنولوژی بر جسم و سلامت روانی انسان میگذارد، وجود دارد. ر چند شبکه های اجتماعی محاسنی نیز دارد، اما آسیب های بی شماری را نیز با خود به همراه می آورند. افراد در فضای مجازی می توانند چهره ها و بازنمایی های متفاوتی از خود ارائه دهند. در ارتباطات مجازی می توان دیوارها شکست و به حوزه دیگران وارد شد و حرف هایی را که افراد حاضر نیستند در ارتباط چهره به چهره بگویند، گفت. فن آوری های نوین ارتباطی و اطلاعاتی موجب می شوند تا اجتماعات و هویت های جدیدی تشکیل شوند. وسایل نوین اطلاعاتی و ارتباطی، تغییراتی را در برداشت های فرد به وجود می آورند و هویت ها را در وضعیت تازه ای قرار می دهند که با گذشته بسیار متفاوت و حتی گاهی متغایر است. (چیت ساز و سالک، 94). مقدار ضریب همبستگی به دست آمده در این پژوهش بیانگر این نکته است که 17/9 درصد از واریانس متغیر وابستگی به شبکه های اجتماعی توسط 5 متغیر رابطه با والدین و رابطه با دوستان 3 سبک (اطلاعاتی، هنجاری و اجتنابی) تبیین میشود. که در این میان رابطه با دوستان و اعتیاد به شبکه های اجتماعی دارای همبستگی منفی معنی دار است. این بدان معنی است که هرچه میزان کیفیت روابط با دوستان از سطح بالاتری برخوردار باشد در نتیجه اعتیاد به شبکه های اجتماعی افزایش میابد. اعتیاد به اینترنت یا وابستگی رفتاری به اینترنت، صرف نظر از اینکه آن را یک بیماری یا آسیب روانی یا معضل اجتماعی بدانیم، پدیده ای است مزمن، فراگیر و عودکننده که با صدمات جدی

51 Social Network Nodes

52 Social Media

53 Human Relations

جسمانی مالی، خانوادگی، اجتماعی و روانی همراه است. (شایق و دیگران، 1388). نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی؛ گشودگی به تجربه، برون‌گرایی، وجدان‌گرایی و خوشایندی رابطه منفی و ویژگی شخصیتی روان رنجوری رابطه مثبتی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارد. بدین معنی که با افزایش روان رنجوری نوجوانان اعتیاد به شبکه‌های مجازی نیز در آنها افزایش می‌یابد با افزایش ویژگی‌های گشودگی تجربه، برون‌گرایی، وجدان‌گرایی و خوشایندی، میزان اعتیاد به شبکه‌های مجازی در آنها کاهش می‌یابد با توجه به پیامدهایی که اعتیاد به اینترنت برای فرد معنادار به آن دارد، مثل تغییر دادن سبک زندگی به منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت، بی‌توجهی به سلامت خود در نتیجه کار با اینترنت، اجتناب از فعالیت‌های مهم زندگی به منظور صرف وقت بیشتر در اینترنت و کاهش روابط اجتماعی، نادیده گرفتن خانواده و دوستان، مشکلات مالی ناشی از هزینه‌های بهرگیری از اینترنت، مشکلات تحصیلی؛ به نظر می‌رسد که لازم است، مسأله اعتیاد به اینترنت و ابعاد آن مورد بررسی قرار بگیرد. اگر دگرگونی در فناوری‌های ارتباطی را موجب دگرگونی فرهنگی بدانیم، باید اذعان کنیم که تکنولوژی‌های نوین ارتباطی که تناسبی با فرهنگ پیشین ندارند، عدم تجانس نسبتاً بادوام آفریده‌اند و این عدم تجانس یا تأخر فرهنگی موجب پیدایش بحرانی فرهنگی شده است که با دگرگونی‌های اجتماعی بروز پیدا می‌کند. (محسنی، 1380) همین امر موجب شکل‌گیری منابع جدید هویتی برای فرد می‌شود و او را در یک سردرگمی قرار می‌دهد. اینجاست که بحران هویت بروز خواهد کرد که خود زمینه‌ساز آسیب‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، فردی و روانی می‌شود. گسترش چنین شبکه‌هایی که به نظر می‌رسد به تغییرات عمده‌ای در ارزش‌ها و نگرش‌ها و شیوه‌های زندگی افراد منجر گشته و تغییرات هویتی، به‌ویژه در زنان ایجاد کرده باشد. مطالعات اخیر نشان می‌دهند افرادی که مدت زمان زیادی را صرف استفاده از رایانه و اینترنت می‌کنند دچار مشکلات گوناگونی در زمینه‌های خانوادگی، تحصیلی، مالی و شغلی می‌شوند که از ویژگی‌های سایر اعتیادها نیز می‌باشد. بسیاری از مبتلایان به اینترنت تقریباً تمام ساعات بیداری خود را در پایانه‌های رایانه‌ای می‌گذرانند. الگوی استفاده آنها از اینترنت و رایانه ثابت و تکراری است و قادر نیستند در مقابل میل قوی به استفاده از رایانه یا وبگردی مقاومت کنند⁵⁴ (اندرسون، 2001).

مراجع

آذری، غلامرضا، امیدوار، تابان، (1391)، ررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سرمایه اجتماعی، پایگاه مرکز اطلاعات جهاددانشگاهی، تابستان 1391، دوره 2، شماره 6، 181-209.

بشارت، محمدعلی، خدابخش، محمدرضا، فرهانی، حجت‌الله و رضازاده، سید محمدرضا، 1390، نقش واسطه خودشیفتگی در رابطه با همدلی و کیفیت روابط شخصی، فصلنامه روانشناسی کاربردی، سال 5، شماره 128، 17-117.

بولتون، رابرت (بی‌تتا). (1386). روان‌شناسی روابط انسانی (مهارت‌های مردمی) ترجمه سهرابی، حمیدرضا و حیات روشنی، افسانه. تهران: رشد.

پای لوینسون و دیگران (1380)، بحران‌ها و توالی‌ها در توسعه سیاسی، ترجمه غلامرضا خواجه سروی، تهران؛ پژوهشکده مطالعات راهبردی.

چیت‌ساز، محمدعلی و سنان‌سالک (1395). «بررسی جامعه‌شناختی اثرات شبکه‌های مجازی جدید بر زندگی فردی و اجتماعی» (مطالعه موردی شهرضا) «مجله مهندسی فرهنگی علم، سال دهم، شماره 86».

حسینی قدمگاهی، جواد (1376)، کیفیت روابط اجتماعی، میزان استرس و راهبردهای مقابله با آن در بیماران کرونر قلب. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی. تهران، انستیتو روانپزشکی تهران، دانشگاه علوم پزشکی ایران.

رضاپور، رویا و غلامحسین انتصار فومنی، ۱۳۹۵، رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با شخصیت خودشیفته و احساس مثبت نسبت به همسر در زنان استفاده‌کننده از شبکه‌های اجتماعی، کنگره بین‌المللی علوم تربیتی و روانشناسی و سبک زندگی سالم، تهران، مرکز توانمندسازی مهارت‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه، https://www.civilica.com/Paper-ICPCONF01ICPCONF01_106

سیف‌اللهی، ناصر و مسعود مرادی، ۱۳۹۵، رابطه بین اعتیاد به اینترنت و سبک های هویتی دانشجویان، دومین همایش ملی رسانه، ارتباطات و آموزش های شهروندی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، https://www.civilica.com/Paper-MCCE02-MCCE02_064.html

سیفی دیوکلیایی، (1393). بررسی نقش شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت زنان، مشهد. کنفرانس بین المللی اقتصاد 2014.

شایق، سمیه؛ آزاد، حسین؛ بهرامی، هادی (1388). "بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی های شخصیتی در نوجوانان تهران". مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی، 11(2): 149-158.

قادری، مهدی، قاسمی، وحید، (1388). "تحلیلی بر وضعیت هویت اجتماعی جوانان در شهر کرمانشاه" نشریه دانشکده تبریز، سال دوازدهم، ش 24.

قاسم زاده، لیلی؛ شهرآرای، مهرناز؛ مرادی، علیرضا (1386 الف). "بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با تنهایی و عزت نفس در دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران". تعلیم و تربیت، 23(1): 41-68.

کربلایی اسماعیلی، حمیدرضا؛ انوری، قدسی؛ نجورابی، نوشین و خواجه حسین، حمداله (1385)؛ بررسی میزان اثربخشی آموزش مهارت های زندگی در تغییر نگرش نوجوانان دارای معلولیت. اصفهان: بهزیستی.

محسنی، منوچهر، 1380، جامعه شناسی جامعه اطلاعاتی، تهران، نشر دیدار، چاپ اول .

مرادی، زینب السادات (1392) بررسی پدیده اینترنت در منطقه خلیج فارس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

مولایی، محمد مهدی، شبکه های اجتماعی مجازی، 1394، سایت جنگ نرم <http://www.psyop.ir/?p=1723>.

مومنی مهموئی، حسین و الهه قنبریان، ۱۳۹۴، اعتیاد به شبکه های اجتماعی و تأثیر آن بر دانش آموزان، سومین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت.

Anderson KJ. (2001). Internets use among college students an exploratory study. *Journal of American College Health*; 50(1): 21-6.

Berzonsky .M.D&Ferrari J.R(1996).Identity orientationand decisional strategies. *Personality and Individual Differences*.20.595-606.

Berzonsky .M.D.(1990).Self-connection over the life span .A process prespective on identity formation .In G.J.

Berzonsky, M.D. (1989). "Identity style: Conceptualization and measurement." *Journal of Adolescent Research*. 4, 268-282.

Berzonsky, M. D. (2003).identity Style ,Parental authority , and identity commitment *Journal of Youth and Adolescence* ,33(3),213-220.

Boyce, P., Hichkie, I., Parker, G., Mitchell, P., Wilhelm, K., Brodaty, H(1993).Specifity of Interpersonal Sensivity to non-melancholic depression.*Affect Disorder*,27,101-105.

Harb, G.C., Heimberg, R.G., Fresco, D.M., Schnrier, F.R. & Liebowitz, M.R. (2002). The psychometric properties of the interpersonal sensivity. Measure In social anxiety disorder. *Behaavior Research and therapy*.

Kroger, J. (2000). *Identify development : Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks, California: sage publication.

Kuss, D., Griffiths, M. (2011). Online social networking and addiction , A review of psychological literature *International Journal of Environmental Research and public Health*.8.3528-3552.

Lee, J.lee.H. (2010), The computer –mediate communication network: exploring the linkage between community and social capital. *New media & Society*.12(5).711-727.

networking sites, cyberpsychology. *Behavior and Social networking*.13,173-177.

Newcomp, M.D., & Richardston, M, A. (2000). Substance use disorders. *Advanced abnormal child*.

- Pierce, G.R., Sarason, I.G. & Sarason, B.R. (1991). General and relationship – based perceptions of social support :are two constructs better than one? *JPersSoc Psychol*, 61 (6) , 1039 – 1028
- Ryan, Tracii., & Xenos, Sophia. (2011). Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, Shyness, narcissism, Loneliness, and Facebook usage. *Computers in Human Behavior*: 27, 1658-1664.
- Schwartz, s.J. (2001). The evolution of Eriksonian Identity Theory and Research :A Review and Intergation and International , *Jurnal od Theory and Research* .1(1), 7-58.
- Kroger, J. (2000). *Identify development : Adolescence through adulthood* . Thousand Oaks, California: sage publication.
- Taylor, s . & LAster , A. (2009) . *Communivation : your key to success*. singapore : Marshall Cavendish Business perspective . In D. Cicchetti, & D.J. Cohen (Eds), *Developmental psychology : Risk disorder, and adaption*, Vol.2 (pp.96-161). New York : Wiley.
- Wilson , k., Fornasier .S. & White , K.M. (2010). Psychological Predictors of young adults “use of social
- Wodraz, N. (2011). *Hiring , Social Media and E- due Diligence “School Bussiness*.
- Young ,(2004), “Internet addiction”: *American behavioral scientist*, 48, (4), 402-415.
- Yessldyk, R., & Matheson, K., & Anisman, H. (2010). Religiosity as identify : Toward and understanding of religion From a social Identity Perspective . *Personality and Social Psychology Review* , 14(1), 60-71.